

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 21 - 2020
från Kalle Eriksson

Om pesten i vår historia.

Så här i Corona-tider blir jag påmind om ett besök jag gjorde i en by i England, som hade drabbats av den fruktade pesten.

Byn heter Eyam och ligger i det område som kallas Peak Distrikt.

Pesten slog till plötsligt och med en våldsamt kraft.

Orsaken var en last med tygvaror som fraktats med båt från södra Europa till England. I lasten fanns också råttor och de bar på den fruktade smittan.

En skräddare i byn Eyam hade beställt en packe med tyger, som kommit med fartyget. På det sättet hamnade råttorna med pestlopporna i den lilla byn Eyam.

Den förste som blev smittad var naturligt nog skräddaren och hans familj.

Jag har besökt den här byn Eyam. Besökt kyrkan. Besökt det särskilda museum, där allt detta fruktansvärda skildras. Allt är gripande. I museet får man veta, hur denna dödliga smitta slog till i hus efter hus. Ingen hjälp stod att finna. Alla som blev smittade tycks ha dukat under.

Hela byn försattes i något som liknar våra dagars karantän. Ingen fick lämna byn. Ingen fick (dvs ingen ville) besöka byn.

Varor som levererades utifrån till byn, placerades för avhämtning på någon överenskommen plats vid byns gräns. Inga varor fick föras ut ur byn. De döda fick inte begravas på kyrkogården.

Särskild pestkyrkogård ordnades. De anhöriga fick själva gräva graven och ordna en ev. begravningsceremoni

Pesten har drabbat även Sverige.

Det var 1710 som framför allt Stockholm drabbades.

Följ med på ett besök i Stockholm sommaren 1710. Vi möter en härjad stad. Året före har Karl XII och den svenska armén lidit sitt stora nederlag i slaget vid Poltava. Sedan dess var kungen försvunnen!

Det svenska stormaktsväldet höll på att rasa samman. Ryska trupper ockuperade Balticum. Flyktingar vällde nu in i landet.

Till råga på allt hade de senaste årens extrema kyla lett till missväxt. På gator och vägar drog fattiga runt med tiggarpåsen i hopp om att få en bit mat. Vägarna kantades av döda människor. Det rådde en undergångsstämning i landet. Det talades om att Sverige var utsatt för ett gudomligt straff.

Orsaken till pesten i Sverige:

Under sommaren hade ett fartyg från Polen anlänt till en plats i Stockholms närhet. Strikt karantän skulle råda, eftersom det gick rykten att pesten hade nått Polen. Det var ju därifrån fartyget kom.

Alla ombord på fartyget anvisades till obebodda öar i Stockholms skärgård.

Några av personerna från fartyget lyckades dock att genom mutor till vakterna ta sig ut. Det gjorde bl.a. fartygets kapten. Han tog sig in till stan och satte sig att äta på en krog. Mitt i måltiden började han känna sig dålig och föll strax död ner.

De medicinska myndigheterna kunde snart notera, att över 400 människor hade dött plötsligt.

Då - liksom nu - förekom en rik flora av åsikter och förslag till åtgärder.

Urban Hjärne var en högt ansedd medicinsk expert. Han hade blivit berömd tidigare för sina insatser i samband med häxprocesserna.

Collegium Medicum med Urban Hjärne i spetsen, gjorde en snabbutredning om peststrykten. Han menade, att stockholmarna kunde känna sig trygga.

Till saken hör, att pesten är svår att upptäcka inledningsvis. Symptomen liknar flera andra sjukdomar. Nu kom dock den ena rapporten efter den andra från läkare som rapporterade patienter med pestsymptom.

Det dröjde dock länge,

innan Urban Hjärne och Collegium medgav, att pesten hade kommit.

Vid det här laget borde Collegium ha agerat kraftfullt. Alla utsatta hus borde ha satts i karantän. Allmänheten borde ha varnats.

Vissa åtgärder vidtogs. Grisar och andra husdjur togs bort från gatorna. Gatorna städades extra noga.

Smittade hus skulle rökas med enris. Man fick inte släppa in människor i hus där en pestdrabbad befunnits sig.

Collegium Medicum fortsatte dock på den försiktiga linjen. En orsak sades vara, att man inte ville skapa oro i staden så länge hovet och Ulrika Eleonora, Karl XII:s syster, befann sig i Stockholm.

Pestkyrkogårdar ställdes i ordning. De blev snart fyllda.

De svartklädda "likgubbarna", som transporterade de döda till begravingen, stal ofta de dödas kläder och sålde dem. Därmed spreds smittan ytterligare.

När pesten slutligen dragit förbi,

hade den krävt nära 18 000 offer. Det verkliga antalet beräknades dock till ca 22 000 döda under det halva år, som pesten härjade. Vid denna tid hade Stockholm en befolkning på ca 55 000 personer.

Pesten hade sålunda krävt ca 40 procent av stadens befolkning. Det gör pesten 1710 till den värsta dokumenterade katastrofen i svensk historia.

Samtidigt härjade andra smittsamma sjukdomar i landet Om läget i Sverige 1710 fick vi en beskrivning i ett tal ett 60-tal år senare. Det var Nils Rosén von Rosenstein som ett tal till Svenska Akademin gav en koncis sammanfattning av läget: "Kungen var i Bender. Här var ingen lydnad. Folket var skrämt, nerslaget och modfällt".

Därmed över till ett annat ämne.

Efter allt detta om pesten på 1700-talet, kan det vara på sin plats att försöka blicka framåt - för att försöka spana in den ljusnande tid som ju måste komma **någon gång** efter Coronan, som just nu tycks förlama vårt land och dess befolkning. Det här Nyhetsbrevet behöver något positivt, något vackert, något angenämt att se fram emot.

Här önskar jag att jag kunde stoppa in en text om något roligt. Någon vackert. Något som man kan se framåt mot med glädje och förväntan.

Om vi kan blicka långt framåt kan vi föreställa oss, att man en gång i framtiden kommer vi att läsa om allt detta i de framtida historieböckerna. "Något som hände i början av 2000-talet".

Så upptäcker jag, att det ämne som nu står på tur i mitt manus är ett annat mörkt kapitel i våra historia.....!

Slaveri i Sverige.

Att det funnits slavar i Sverige är inte så allmänt känt. Vi har fått veta betydligt mer om slaveriet i Nordamerika.

Det fanns dock slavar i Norden. De hade kommit hit på olika sätt. Bl.a. hade vikingar under sin färder utomlands tagit med sig diverse rovar, bl.a. personer som man gjort till slavar.

Det fanns fler sätt att hamna i ett slavliknande förhållande:

En sorts slav kunde de personer bli, som inte kunde betala sina skulder. De hamnade då i ett beroendeförhållande till den som man var skyldig pengar.

En form av slaveri.

Min boklåda

Boktitel	Pris	Reapris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebor berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	350	70
Nära havet trivs jag bäst	350	

De böcker, som är slutsålda hos mig, kan ev. finnas i enstaka ex i bokhandel - Båstad, Ängelholm, Laholm - eller i något av våra säljställen på Bjärehalvön.

Kalle Eriksson

Hallavaravägen 102, 269 91 Båstad

kalle@bjarenet.com

0431-365 332